

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

הטיפול בניצולי השואה – המשך מעקב

כתיבה: דפנה סידס-כהן

אישור: שמוליק חזקיה, ראש צוות בכיר

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

כ"ד בסיוון תש"ע

6 ביוני 2010

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מבוא

מסמך מעקב זה, שנכתב לבקשת חבר הכנסת זבולון אורלב, ממשיך את מסמכי מרכז המחקר והמידע בנושא הטיפול בניצולי השואה מאוקטובר 2009 ומינואר 2010.¹

במסמך יובא דיווח על הנושאים האלה:

- קבלת קצבה מתוקף חוק נכי רדיפות הנאצים – **מילוי טפסים** ;
- טיפול רפואי בקופות-החולים – **החזר כספי** ;
- התביעה להכרה בנרדפות לפי חוק נכי רדיפות הנאצים – **שכר טרחה** ;
- סל השירותים – **"שיטת השוברים"**.

1. קבלת קצבה מתוקף חוק נכי רדיפות הנאצים – מילוי טפסים

הכנסת נתבקשה לדון בנושא הקושי למלא את טופסי הבקשה לקבלת קצבה מתוקף חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז–1957, כבר במרס 2008, באמצעות הוועדה לפניות הציבור² והוועדה לביקורת המדינה.³ נוכח קושי זה, המתווסף על קשיים ביורוקרטיים אחרים שוועדת דורנר נתנה דעתה עליהם, שכרה הרשות לזכויות ניצולי השואה במשרד האוצר (להלן: הרשות) את שירותי חברת "מרטנס הופמן", המתמחה ביעוץ ארגוני, לשם קבלת ייעוץ בנוגע לייעול תהליכי העבודה ברשות לזכויות ניצולי השואה שבמשרד האוצר, ובכלל זה פישוט הטפסים של הרשות.⁴

בינואר 2010 נתכנסה הוועדה לפניות הציבור לדיון, בין היתר, בנושא מילוי הטפסים המדוברים, שלטענת עמותת "כן לזקן" מחזיקים 15 עמודים ובהם שאלות שאינן רלוונטיות.⁵ מתוך הבנה כי אכן מדובר בטופס ישן, שבו שאלות שאינן רלוונטיות לעניין בקשת התביעה, השלימה הרשות, לאחר

¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, טופסי הבקשה לסיוע על-פי תוכנית הסיוע לניצולי השואה יוצאי מחנות וגטאות ולקשישים נזקקים, כתבה דפנה סידס-כהן, 2 במרס 2008, באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02394.pdf>; מרכז המחקר והמידע של הכנסת, יישום דוח ועדת דורנר (הוועדה הממלכתית לבדיקת מצבם של ניצולי השואה), כתבה דפנה סידס-כהן 29 באוקטובר 2009, באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02324.pdf>; מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הטיפול בניצולי השואה – מעקב, כתבה דפנה סידס-כהן, 19 בינואר 2010, באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02411.pdf>.

² מרכז המחקר והמידע של הכנסת, טופסי הבקשה לסיוע על-פי תוכנית הסיוע לניצולי השואה יוצאי מחנות וגטאות ולקשישים נזקקים, כתבה דפנה סידס-כהן, 2 במרס 2008 <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02394.pdf>; וגם פרוטוקול מס' 86 של הוועדה לפניות הציבור של הכנסת, פניות ציבור של ניצולי שואה במצוקה, שאמורים לקבל סיוע מהמדינה, 3 במרס 2008.

³ פרוטוקול מס' 246 של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת, 1. דוח מבקר המדינה על הסיוע לניצולי שואה (אלול התשס"ז – אוגוסט 2007) 2. יישום המלצות דוח ועדת החקירה הממלכתית בנושא הסיוע לניצולי השואה. 3. הצעה לסדר-היום בנושא התמהמהות הממשלה ביישום המלצות דוח ועדת החקירה הממלכתית לסיוע לניצולי השואה, של חה"כ מרינה סולודקין, חה"כ קולט אביטל, חה"כ זבולון אורלב, חה"כ שמואל הלפרט, 13 באוגוסט 2008.

⁴ עליזה גאן, הממונה על פניות הציבור בלשכה לשיקום נכים ברשות לזכויות ניצולי השואה במשרד האוצר, שיחת טלפון, 12 בינואר 2010.

⁵ להרחבה ראו פרוטוקול מס' 43 של הוועדה לפניות הציבור של הכנסת, פניות ציבור בנושא הטיפול בניצולי שואה מצד גורמים שונים האמונים על כך, 20 בינואר 2010. [להלן: פרוטוקול הוועדה לפניות הציבור].

כשנתיים של טיפול בנושא, את תהליך שינוי הטפסים וקיצורם, וכיום יש בהם 7 עמודים (מכתב פתיחה ובו טלפונים לבירורים ו-6 עמודים נוספים, שבהם מובאות השאלות הרלוונטיות לבקשת תביעה).⁶

בעניין זה מומלץ לבחון בחודשים הקרובים אם מתקבלות בארגונים הפועלים למען ניצולי השואה תלונות על קושי במילוי הטופס החדש.

2. טיפול רפואי בקופות-החולים – החזר כספי

קופות-החולים נותנות לניצולים הנחות ופטורים מהשתתפות עצמית בהוצאות רפואיות בגין מחלתם המוכרת הכלולה בסל הבריאות. בסוגיה זו יש להבדיל בין שתי קבוצות של ניצולי השואה: (א) ניצולי השואה המקבלים תגמולים מישראל, שהוכרה זכאותם לפי חוק נכי רדיפות הנאצים; (ב) ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה לפי ה-BEG.⁷

מימון הטיפול בניצולי השואה מהקבוצה הראשונה נעשה על-ידי מדינת ישראל, ואילו מימון הטיפול בניצולי השואה מהקבוצה השנייה הוא של גרמניה. ועדת דורנר מצאה כי ניצולים רבים אינם ממצים את זכאותם להנחות ולפטורים של קופות-החולים בשל קשיים ביורוקרטיים שונים.⁸ לפיכך, על הרשויות בישראל⁹ ועל קופות-החולים לאתר את ניצולי השואה משתי הקבוצות שזכאים להטבות בשל מחלתם המוכרת כניצולי השואה, בין שמישראל ובין שמגרמניה.

להלן מצב ההתקדמות במלאכת איתור זו, תוך חלוקה בין ניצולים המקבלים תגמולים מישראל לניצולים המקבלים פיצויים מגרמניה:

2. (א) ניצולי השואה המקבלים תגמולים מישראל

ועדת דורנר ציינה כי כשליש בלבד מניצולי השואה המקבלים תגמולים מישראל ממצים את זכויותיהם הנ"ל.¹⁰ עקב דברים אלו הוחלט בהחלטת ממשלה להטיל על מנכ"ל משרד הבריאות להקים צוות בראשותו להסדרת נוהלי העבודה בין הממשלה לקופות-החולים בנושא **מנגנון השיפוי לתרופות שמקבלים ניצולים כחלק מנכותם המוכרת** בהתאם לחוק נכי רדיפות הנאצים, באופן שיביא לשיפור השירות לניצולים.¹¹ בדיקת הצוות העלתה כי כ-80% מניצולי השואה מקבוצה זו הם מבוטחי קופת-חולים "כללית" (להלן: "כללית") וקופת-חולים "מאוחדת" (להלן: "מאוחדת").

⁶ להתרשמות ישירה ראו הטופס החדש, באתר האינטרנט של הרשות לזכויות ניצולי השואה, משרד האוצר, <http://ozar.mof.gov.il/lishka/docs/tvia11.pdf>, תאריך כניסה: 17 במאי 2010.

⁷ BEG הוא חוק הפיצויים הפדרלי בגרמניה; שמו המלא: חוק הפיצויים הפדרלי לקורבנות הרדיפות של הנציין-סוציאליזם. חוק זה הקנה עילה לתביעת פיצויים ל"נרדף" (מי שנמנה עם אלו אשר תחת משטר העריצות הנאצי נרדף מטעמי גזע, אמונה או השקפת עולם). בכפוף לסייגים, נשללה בחוק הזכות לתביעת פיצויים מכוחו מאזרחי מדינות המקבלות פיצויים קולקטיביים מגרמניה המערבית, ובהן ישראל. ראו הוועדה הממלכתית לבדיקת מצבם של ניצולי השואה, ד"ר וחשבון, יוני 2008, עמ' 9, 35 (להלן: דוח דורנר).

⁸ דוח דורנר, עמ' 192–193.

⁹ כגון הרשות לזכויות ניצולי השואה (לשעבר הלשכה לשיקום נכים) והלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר.

¹⁰ דוח דורנר, עמ' 192–193.

¹¹ סעיף 4ד להחלטת ממשלה מס' 3940, הגדלת הסיוע לניצולי השואה, 17 באוגוסט 2008, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה, <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2008/08/des3940.htm>.

בישראל חיים כיום כ-48,000 איש המוכרים כניצולי השואה מתוקף חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז–1957, ומתוקף חוק נכי המלחמה בנאצים, התשי"ד–1954, המטופלים על-ידי הרשות. עד לפני כשלושה שבועות ניתן רק בגין 15,000 מהם שיפוי מהרשות לקופות-החולים, בסכום שנתי הנאמד ב-30 מיליון ש"ח (תשלום חודשי של כ-270 ש"ח עבור כל ניצול).

לאחרונה הושג הסכם המסדיר את מנגנון השיפוי למתן פטור מלא מהשתתפות עצמית ברכישת תרופות, שמקבלים ניצולי השואה בגין מחלתם המוכרת, בין הרשות ובין כל קופות-החולים **עבור יתר 33,000 הניצולים**.¹²

הסכם זה נכנס לתוקף ביום 20 במאי 2010 ב"כללית" וב-1 ביוני 2010 ביתר קופות-החולים,¹³ ועל-פי תעביר הרשות תשלום חודשי בסך 40 ש"ח לכל ניצול, בעלות שנתית כוללת של כ-16 מיליון ש"ח, לקופות-החולים.¹⁴

יצוין כי על-פי ההסכם תיתכן **תוספת על הסכום הכולל או גריעה ממנו** במקרים כגון פטירת ניצול השואה או איתור ניצול השואה בחיים. משום כך, הרשות תעביר מדי חודש בחודשו קובץ ובו פרטי ניצולי השואה שאותרו ושעודם בחיים.¹⁵

כאמור, בזכות תשלום זה יהיו ניצולי השואה שבקבוצה המדוברת זכאים לפטור מלא מהשתתפות עצמית ברכישת תרופות עבור מחלתם המוכרת. מדובר בפטור עבור תרופות הנרכשות רק בבית-מרקחת שבהסדר עם הקופה שבה הם מבוטחים.¹⁶ בנקודה זו נדגיש את חשיבות **יידוע ניצולי השואה** בדבר זכאותם זו, שכן ניצול השואה שאינו מודע לאיתורו ולזכאותו לפטור כמפורט לעיל, עלול להמשיך לרכוש את תרופותיו באופן פרטי בבית-מרקחת שאינו בהסדר עם הקופה שבה הוא מבוטח, **ובה בעת קופת-החולים תשופה על-ידי הרשות בגין תרופות מחלתו המוכרת**. הרשות החליטה על יידוע הניצולים בדבר זכאותם החדשה בעלון שיצורף לתלוש הקצבה החודשית הנשלח להם וכן בפרסום בעיתונות.

מומלץ לבחון את העלון והפרסום בעיתונות כדי לוודא כי פרסומים אלו ברורים דיים לניצולי השואה, שהם אוכלוסייה מבוגרת, בעיקר לעניין יידועם היכן עליהם לרכוש את התרופות כדי לנצל את זכאותם זו.

לסיכום חלק זה, מדובר בהסכם שלפיו הרשות תעביר לקופות-החולים תשלום שנתי של כ-16 מיליון ש"ח, נוסף על הסכום של 30 מיליון ש"ח שהועבר עד היום עבור ניצולי השואה שכבר אותרו (סה"כ 46 מיליון ש"ח).¹⁷

זה המקום לציין הישג נוסף בתחום הפחתת ההוצאות הרפואיות של ניצולי השואה :

¹² סופי כהן, התקציבאית הראשית של הרשות לזכויות ניצולי השואה, משרד האוצר, שיחת טלפון, 17 במאי 2010.

¹³ "מאוחדת", קופת-חולים "לאומית" (להלן: "לאומית") ו"מכבי שירותי בריאות" (להלן: "מכבי").

¹⁴ סופי כהן, התקציבאית הראשית של הרשות לזכויות ניצולי השואה, משרד האוצר, שיחת טלפון, 25 במאי 2010.

¹⁵ הנ"ל, שיחת טלפון, 17 במאי 2010.

¹⁶ הנ"ל.

¹⁷ הנ"ל.

בימים האחרונים נחתמו הסכמים בין הרשות ובין קופות-החולים "כללית", "מאוחדת" ו"מכבי", ולפיהם תינתן לכ-80,000 ניצולי השואה יוצאי מחנות וגטאות ממעגל ראשון הנחה של 50% ברכישת תרופות מרשם שבסל התרופות (כלומר, רכישת תרופות מרשם שאינן תרופות הנצרכות עבור מחלתם המוכרת). לשם מימון הנחה זו תשפה הרשות את קופות-החולים ב-600 ש"ח מדי שנה בשנה עבור כל ניצול שואה שבקבוצה המדוברת (שיפוי שנתי של כ-48 מיליון ש"ח).¹⁸

טרם נחתם הסכם שכזה עם "לאומית", עקב בקשת הקופה מהרשות לברר מהו הזמן הנדרש לה כדי למחשב את נתוני המבוטחים, הנחוצים ליישום ההסכם בפועל.¹⁹

יצוין כי ההנחה תינתן אחת לרבעון ובמתכונת זו יהיה השיפוי שיועבר מהרשות לקופות-החולים. כמו בהסכמים על הפטור מהשתתפות עצמית, התחשבות זו תכלול אפשרות להגדיל או להקטין את השיפוי, בעקבות שינויים במספר הזכאים עקב איתור ניצולים או פטירתם.²⁰

להלן טבלה המסכמת את שני ההסכמים המפורטים מעלה:

מספר הזכאים לפטור מרכישת תרופות עבור מחלתם המוכרת עד לחתימת ההסכם	מספר הזכאים לפטור מרכישת תרופות עבור מחלתם המוכרת הנכללים בהסכם	מספר הזכאים להנחה של 50% ברכישת מרשם התרופות.
15,000	33,000	80,000
סה"כ 48,000		
270 ש"ח (שיפוי חודשי)	40 ש"ח (שיפוי חודשי)	600 ש"ח (שיפוי שנתי)
30 מיליון ש"ח	16 מיליון ש"ח	48 מיליון ש"ח
סה"כ 46 מיליון ש"ח		

2.2 (ב) ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה לפי ה-BEG

כאמור במסמך מינואר 2010, קופות-החולים "כללית" ו"מכבי" הגיעו להסכם עם רשויות הפיצויים בגרמניה, שעיקרו שיפוי קופות-חולים אלו עבור ההוצאות הרפואיות בגין מחלתם המוכרת של ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה. לעומתן, מסיבות שונות קופות-החולים "לאומית" ו"מאוחדת" לא הגיעו להסכם עם רשויות הפיצויים בגרמניה על קבלת פיצויים עבור ניצולים החברים בקופותיהן.²¹

¹⁸ הנ"ל, שיחות טלפון, 17 ו-25 במאי 2010.

¹⁹ הנ"ל, שיחת טלפון, 25 במאי 2010.

²⁰ הנ"ל, שיחת טלפון, 17 במאי 2010.

²¹ זוהרה כהן, ראש תחום בריאות, סיעוד ורווחה במשרד לענייני גמלאים, שיחת טלפון, 18 באוקטובר 2009.

עד לאיתור כל ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה ולהסדרת השיפוי מגרמניה בגין מחלותיהם – משנת 1995 הציבור בישראל מכסה את ההוצאות הרפואיות שלהם באמצעות חוק ביטוח בריאות ממלכתי, אף-על-פי שהתשלום עבורם אמור להגיע מרשויות הפיצויים בגרמניה.²²

מלאכת האיתור והזיהוי של הניצולים, שמטרתה להעניק להם פטור מתשלום על תרופות הנובעות ממחלתם המוכרת, מוטלת על הגוף הממשלתי המטפל בניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה – הלשכה לפיצויים אישיים במשרד האוצר.

כיום מטפלת הלשכה בכ-15,000 ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה,²³ אולם בידי הלשכה כ-110,000 תיקים ובהם פרטי המחלות המוכרות של ניצולי השואה מקבוצה זו (כולל תיקי ניצולים שנפטרו); רק כ-20,000 מתיקים אלו ממוחשבים, ועל כן יש קושי באיתור ובזיהוי כנדרש.²⁴

לשם האיתור והזיהוי של הניצולים ניתן אישור מטעם משרד האוצר לגיוס עובדים ללשכה בהיקף של 5 משרות מלאות למשך 7 חודשים. בעקבות אישור זה גייסה הלשכה, מתחילת מאי 2010, 5 עובדים בחלקיות משרה, לשם בדיקת תיקי הניצולים, במטרה לאתרם (כלומר, אפשר לגייס עובדים נוספים במשרה חלקית). לטענת הלשכה יש קושי בגיוס עובדים נוספים לניצול מלוא ההקצאה, ועניין זה מעכב את מלאכת הזיהוי והאיתור האמורה. על-פי הנטען, הקושי נובע מהצורך לגייס עובדים דוברי גרמנית או עובדים שלפחות יודעים לקרוא כתב יד לטיני, לשם קריאת הכרטסות והתיקים של הניצולים.²⁵

גם לאחר פירוט דרישות העובדים, עדיין לא ברור הקושי בגיוס עובדים, מהלך החיוני בהשלמתו לצורך סיום מלאכת איתור וזיהוי הניצולים – ליצירת קשר טלפוני עם אלפי ניצולים כפי שמוטל על צוות זה לא נדרשת ידיעת שפה אחרת מעברית. כמו כן, לקריאת הכרטסות שמובילות למציאת התיק הפרטי של הניצול מספיקה ידיעת השפה האנגלית, שכן אלו כתובות בשפה האנגלית בלבד.²⁶

להלן פירוט מצב איתורם וזיהוים של ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה בחלוקה לפי קופות-החולים:

מצב איתור מבוטחי "כללית" – עד היום הועברו מטעם הלשכה ל"כללית" פרטיהם של כ-7,400 ממוטחי הקופה. לדברי אנשי הלשכה, יש כ-3,600 ניצולים מבוטחי "כללית" שטרם הסתיימה מלאכת הזיהוי שלהם עם הקופה. ללא מציאת תיקי הניצולים ובדיקתם לא ניתן להעביר לקופת-החולים רשימת מחלות מוכרות לצורך ההכרה בזכאות להנחה ולפטור בגין הוצאות רפואיות עבור מחלה מוכרת.²⁷

מתוך אותם 3,600 תיקי ניצולים מבוטחי "כללית", אותרו כ-2,500 תיקים שבהם רשימת מחלות מוכרות. עבור כ-1,100 ניצולים מבוטחי "כללית" לא אותרה הכרטסת המאפשרת את איתור התיק

²² דוח דורנר, עמ' 79.

²³ רומי שטרק, מנהלת ארכיון הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010.

²⁴ יצוין כי כ-9,400 מהתיקים הממוחשבים הם של ניצולי השואה שעודם בחיים. חנה פלור, מנהלת הלשכה לפיצויים אישיים, שיחת טלפון, 31 במאי 2010.

²⁵ חנה פלור, מנהלת הלשכה לפיצויים אישיים, שיחת טלפון, 31 במאי 2010.

²⁶ במבצע מיוחד, שבמסגרתו הושאלו לעבודה בהתנדבות עובדי משרד הגמלאים ומשרד הבריאות בלשכה במשך כשבועיים ושלושה ימים בהתאמה, הצליחו עובדים אלו לעבור על כ-1,200 כרטסות של ניצולי השואה. אילולא היה מדובר בכרטסות באנגלית, לא היה עולה בידי העובדים, שהושאלו לזמן קצר ביותר, לעבור על מספר רב כל כך של כרטסות. רויטל טופר חבר-טוב, מנהלת הפיקוח על הגבייה ותוכניות השב"ן של קופות-החולים במשרד הבריאות, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010, וגם זוהרה כהן, ראש תחום בריאות, סיעוד ורווחה במשרד לענייני גמלאים, שיחת טלפון, 4 ביוני 2010.

²⁷ רומי שטרק, מנהלת ארכיון הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010.

שלהם, ולכן האפשרות היחידה העומדת בפני הלשכה להשלמת איתורם וזיהוים היא יצירת קשר טלפוני עם, בניסיון לבקש מהניצולים לספק ללשכה את רשימת מחלותיהם המוכרות.²⁸

יודגש כי לא לכל הניצולים יש רשימה שכזאת, ולמעשה המידע הנחוץ למיצוי זכותם אבד.

לשם המשך מלאכת האיתור והזיהוי של אותם 3,600 ניצולים העבירה קופת-חולים "כללית" קובץ ובו רשימה של מבוטחיה שנולדו לפני 1945 לצורך הצלבת המידע עם המידע שבתיקי הלשכה. ההנחה היתה שלאחר ההצלבה תוכל הלשכה להעביר את רשימת המחלות המוכרות של כל ניצולי השואה המנויים בקובץ ושלחם תיקים בלשכה. **אלא שתהליך העברת המידע מהלשכה ל"כללית" (וליתר קופות-החולים) הופסק בהוראת גורמים משפטיים במשרד האוצר.** להלן פירוט הדברים:

הרשות למיצוי זכויות ניצולי השואה הודיעה בעיתונות כי בכוונתה להעביר ל"כללית" את רשימת מבוטחיה לשם קבלת ההנחה ברכישת התרופות שפורטה לעיל. חלק מהניצולים שהיו אמורים להיכלל בקובץ התנגדו להעברת פרטיהם האישיים ל"כללית". עקב התנגדות זו הורו גורמי הייעוץ המשפטי של משרד האוצר הן לרשות והן ללשכה שלא להעביר את פרטי הניצולים ל"כללית" או לכל קופה אחרת המעבירה קובץ ובו רשימת מבוטחיה לצורך הצלבה עם תיקי הלשכה.²⁹

חשוב לציין כי לא ברור מדוע הלשכה לא פרסמה – כמו הרשות – הודעה שלפיה מבוטח המסרב שפרטי יועברו לקופת-החולים יוכל לפנות ללשכה תוך פירוט טלפונים להתקשרות, **צעד שהיה מאפשר העברת המידע של הניצולים המסכימים לכך.**

מתגובת הלשכה עולה כי בכוונתה להתכנס עם נציגי משרד המשפטים לברור החלופות העומדות בפניה להעברת המידע ל"כללית". כמוצא אחרון, בכוונת הלשכה, לאחר איתורם וזיהוים של כל מבוטחי ה"כללית" שזכאים למימון מגרמניה עבור מחלתם המוכרת, ליצור קשר טלפוני עם ניצולים אלו, כדי לקבל את הסכמתם בכתב לויתור על סודיות בעניינם.³⁰ יש לציין כי טרם נקבעה פגישה כאמור.

מצב איתור מבוטחי "מכבי" – על-פי גורמים ממשרד הבריאות, קובץ ובו רשימת מבוטחי "מכבי" שנולדו לפני 1945 הועבר למשרד הבריאות לשם הצלבה עם תיקי הלשכה, ואולם "מכבי" מסרבת להשאיר קובץ זה בידי הלשכה מטעמי אבטחת מידע. לדברי משרד הבריאות, כמה פעמים נעשתה פנייה מטעמים ללשכה בבקשה להצלבת המידע בקובץ זה עם המידע שברשות הלשכה. הלשכה מצדה טענה כי אין בכוונתה לעשות כן עד לאישור הוועדה לאבטחת נתונים במשרד האוצר. במשרד הבריאות **נמתחה ביקורת על החלטה זו**, בנימוק שעד לקבלת אישור הוועדה לאבטחת נתונים יש באפשרות הלשכה להצליב את המידע, כך שהוא יהיה מוכן בעת קבלת האישור המדובר.³¹

על-פי הערכות הלשכה, יש כ-2,200 מבוטחי "מכבי" שהם ניצולי השואה הזכאים להחזר הוצאות רפואיות מגרמניה. עד כה איתרה הלשכה כ-1,200 מהם, וברשותה רשימת מחלותיהם המוכרות. בעקבות ההוראה המשפטית שלא להעביר מידע לקופות-החולים על הניצולים, ניסתה הלשכה לקדם את איתורם

²⁸ הנ"ל.

²⁹ הנ"ל, שיחת טלפון, 1 ביוני 2010.

³⁰ חנה פלור, מנהלת הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 1 ביוני 2010.

³¹ רויטל טופר חבר-טוב, מנהלת הפיקוח על הגבייה ותוכניות השב"ן של קופות-החולים במשרד הבריאות, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010.

וזיהויים באמצעות שליחת מכתב המנחה את הניצולים לגשת ל"מכבי" ולהציג את רשימת מחלותיהם המוכרות כדי שהקופה תכיר בזכאותם לפטור מלא מהשתתפות עצמית בגין הוצאות רפואיות עבור מחלתם המוכרת. לטענת גורמים בלשכה יש קושי באיתור וזיהוי בשיטה זו, שכן מהמידע שברשותם **מעטים מהניצולים שקיבלו מכתב זה פנו בפועל ל"מכבי" למיצוי זכותם זו**. עם זאת, יודגש כי חלק מהניצולים כבר כלולים ברשימה המוסכמת בין "מכבי" ובין רשויות הפיצויים של גרמניה, ולפיכך הם כבר ממצים את זכותם להנחה ולפטור עבור מחלתם המוכרת.³²

על-פי נתונים אלו, על הלשכה לאתר ולזהות עוד כ-1,000 ניצולים מבוטחי "מכבי".

מצב איתור מבוטחי "מאוחדת" ו"לאומית" – להערכת הלשכה, יש כ-1,800 מבוטחים רלוונטיים לעניין זה בקופות אלו (כ-900 בכל אחת).³³ קבצים ובהם פרטי מבוטחי קופות-חולים אלו אשר נולדו לפני 1945 נמצאים בידי הלשכה שבמשרד האוצר. גם אילו היתה כיום הוראה משפטית המאפשרת העברת המידע מהלשכה לקופות-החולים, הרי שבהיעדר הסכם בין הקופות ובין רשויות הפיצויים של גרמניה כאמור, מידע זה הוא למעשה אבן שאין לה הופכין. לסיכום, איתור הניצולים מבוטחי קופות-חולים אלו הוא **במצב המתנה, עד להשלמת ההסכם בין קופות אלה ובין רשויות הפיצויים של גרמניה**.³⁴

בהקשר זה מומלץ לבדוק כיצד יכולה הממשלה לסייע לקופות-החולים לקדם את המו"מ הישיר בין קופות-החולים ובין רשויות הפיצויים של גרמניה.

חשוב להדגיש כי כל הניצולים שמקבלים פיצויים מגרמניה זכאים לבקש מגרמניה החזר הוצאות רפואיות בגין מחלתם המוכרת באמצעות מילוי טופס בקשה בגרמנית, המועבר דרך הלשכה. בשנים 2008 ו-2009 הוגשו רק 985 ו-1,032 בקשות (בהתאמה) להחזר הוצאות רפואיות³⁵ מגרמניה באמצעות הלשכה.³⁶ יודגש כי מדובר במספר **הבקשות, ולא במספר הניצולים** שהגישו בקשות, שכן אפשר שהוגשו כמה בקשות על-ידי אדם אחד.

מנתונים אלו אפשר ללמוד שחלה עלייה בניצול אפשרות זו, ועדיין, מדובר בשיעור נמוך של ניצולי השואה המנצלים אותה (מקסימום כ-6.8% מכלל הזכאים). לשיעור נמוך זה כמה סיבות אפשריות, כגון חוסר רצון או יכולת להתמודד עם הפרוצדורה הנדרשת, או אי-ידיעה בדבר קיומה של אפשרות זו. חשוב לציין כי בעבר הודיעה הלשכה לניצולים על אפשרות זו במכתב ובו פירוט זכויותיהם, בצירוף טופס בקשה בגרמנית. **יש לשקול פרסום נוסף של אפשרות זו, בשל שיעור מיצוי הזכויות הנמוך.**

להלן טבלה המסכמת את מצב איתורם וזיהויים של 15,000 ניצולי השואה המקבלים פיצויים מגרמניה שבטיפול הלשכה, בחלוקה לפי קופות-החולים:

³² רומי שטרק, מנהלת ארכיון הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010.

³³ חנה פלור, מנהלת הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 2 ביוני 2010.

³⁴ רומי שטרק, מנהלת ארכיון הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 3 ביוני 2010.

³⁵ אם מדובר בהוצאה רפואית שאינה כלולה בסל הבריאות בישראל, תיתכן תביעה להוצאה רפואית במימון גרמני גם מצד ניצול שכבר אותר וזוהה לצורך קבלת פטור מלא מהשתתפות בהוצאות רפואיות שבסל הבריאות של ישראל, במסגרת הסכם השיפוי הקיים בין חלק מהקופות ובין רשויות הפיצויים של גרמניה.

³⁶ חנה פלור, מנהלת הלשכה לפיצויים אישיים שבמשרד האוצר, שיחת טלפון, 1 ביוני 2010.

קופת-החולים	ניצולים שאותרו וזהו	ניצולים שטרם אותרו וזהו
"כללית"	7,400	3,600
"מכבי"	1,200 (אותרו אך אי-אפשר להעביר את המידע לגביהם ישירות ל"מכבי")	1,000
"לאומית"	טרם אותרו וטרם נחתם הסכם עם רשויות הפיצויים של גרמניה	900
"מאוחדת"		900
סה"כ	8,600	6,400

3. התביעה להכרה בנרדפות לפי חוק נכי רדיפות הנאצים – שכר טרחה

על סוגיית שכר הטרחה המשולם לעורכי-דין המומחים בתחום רדיפות הנאצים נכתב בהרחבה במסמך מרכז המחקר והמידע של הכנסת מינואר 2010. נציין כי המחלוקת אשר להפחתת שכר הטרחה לעורכי דין אלו לא נפתרה, כך שמחד גיסא, עמדת לשכת עורכי הדין, המיוצגת על-ידי עורכי-דין שכנגדם נטענו הטענות, היא כי השכר הוגבל דיו בחוק, באופן שאינו משקף את ההשקעה הנדרשת מעורך דין בכל תיק תביעה.³⁷ מאידך גיסא, על-פי עמדת עמותת "כן לזקן", שכר הטרחה עדיין גבוה ופעמים רבות נגבה גם בעבור השקעה מעטה יחסית בתיק התביעה.³⁸

לנוכח דברים אלו יש לשקול בחינה של אופן קביעת שכר הטרחה.

סוגיה נוספת שיש לתת עליה את הדעת בהקשר זה היא תופעת ה"מאכערים". מדברי לשכת עורכי-הדין ועמותת "כן לזקן" עולה כי בשוק פועלים כיום "מאכערים", המגישים תביעות בשם ניצולי השואה, גובים שכר גבוה מזה המותר בחוק ופעמים רבות אף גורמים לנזק בלתי הפיך מבחינת ההכרה בניצולי השואה.

לדעת שני הצדדים, יש צורך לקבוע כי הטיפול בתיקי תביעת הכרה של ניצולי השואה יהיה בידי עורכי-דין מומחים בלבד, ולעגן הגבלה זו בחקיקה.³⁹

³⁷ עו"ד אליהו ובר, יו"ר הוועדה לענייני פיצויים מתקופת השואה בלשכת עורכי-הדין, מכתב, 23 במרס 2010.

³⁸ עו"ד יפעת סולל, היועצת המשפטית לעמותת "כן לזקן", דואר אלקטרוני, 18 ו-22 במרס 2010.

³⁹ עו"ד אליהו ובר, יו"ר הוועדה לענייני פיצויים מתקופת השואה בלשכת עורכי-הדין, מכתב, 23 במרס 2010, וגם עו"ד יפעת סולל, דואר אלקטרוני, 18 במרס 2010.

4. סל השירותים – "שיטת השוברים"

כדי ליישם את "עקרונ המיידיות" תוך "צמצום מבחני ההוכחה ככל האפשר ומתן זכויות אוטומטיות" לניצולי השואה, המליצה ועדת דורנר על "שיטת השוברים", שלפיה יינתן לניצול השואה החופש לבחור שירות מתוך סל שירותים.⁴⁰ בנובמבר 2007 החליטה הממשלה, בין היתר, על יישום שיטת השוברים בהתאם להמלצת ועדת דורנר.⁴¹

מסיבות שונות, לאחר עיכוב של יותר משנתיים⁴² הוציאה הרשות לזכויות ניצולי השואה מכרז בדבר סל שירותים לניצולי השואה בשווי של 2,400 ש"ח לכל אחת מהשנים 2008–2009, ובשווי של 7,200 ש"ח לשנת 2010 – שירותים הניתנים באמצעות הטענת כרטיס חיוב בסך 600 ש"ח בחודש. במכרז זכתה חברת "לאומי קארד", ובאמצעות הכרטיס הנטען מטעמה אפשר לרכוש שירותים או מוצרים במגוון בתי-עסק ממגוון ענפים, בפריסה ארצית מרבית. המוצרים או השירותים הם כל בתי-המרקחת, כל רשתות המזון והמרכולים, בתי-מלון והארחות וכן עסקים המספקים שירותי סיעוד.⁴³

כאמור במסמך מינואר 2010, להטבה זו זכאים כ-2,250 ניצולים שהממשלה הגדירה אותם מי ש"נפלו בין הכיסאות" עם תיקון חוק ההטבות בשנת 2008, ושלא קיבלו עד כה קצבה חודשית כלשהי מישראל, מגרמניה או ממדינה זרה אחרת בגין רדיפות הנאצים.

בדיון בוועדה לפניית הציבור שהתקיים בינואר 2010 העלו ניצולי השואה טענות על הקושי להשתמש בכרטיס הנטען. אחת הטענות היתה כי בגילם המבוגר הם נדרשים לבצע הטענה ראשונית של הכרטיס באמצעות SMS או כניסה לאינטרנט.⁴⁴ טענה נוספת היא שבמקרים שבהם יש צורך בכספים למטרה אחרת מזאת שנקבעה בסל השירותים (פגיעה בצנרת הבית למשל), במקום לנתב את כספי הסיוע למטרה זו הם מחויבים לנצלם למצרכים ולשירותים המפורטים מעלה. מנגד נטען על-ידי הרשות כי 98% מהניצולים הזכאים לכרטיס הנטען משתמשים בו.⁴⁵ אין ספק כי מדובר בשיעור משתמשים גבוה ביותר, ועדיין יש 2% (כ-45 ניצולים) שאינם משתמשים בכרטיס הנטען, ולפיכך אינם מנצלים את הכספים המגיעים להם, משנת 2008 ועד היום.

נוכח הדברים עלתה בינואר 2010, בישיבת הוועדה לפניית הציבור, שאלה לעניין העברה של כספי הסיוע ישירות לחשבון הבנק של הניצולים. התשובה שניתנה בישיבה היתה כי מדובר בהעברת הכספים כקצבה ולשם כך נדרש תיקון הדברים בחקיקה.⁴⁶ יש לציין כי בימים אלו מוגשת למזכירות הכנסת הצעת חוק

⁴⁰ דוח דורנר, עמ' 240–241.

⁴¹ להרחבה ראו החלטת ממשלה מס' 2534 מיום 4 בנובמבר 2007, באתר האינטרנט של משרד ראש הממשלה: <http://www.pmo.gov.il/PMO/Archive/Decisions/2007/11/des2534.htm>

⁴² להרחבה בדבר סיבות העיכוב, שבו היו מעורבים גם משרד העבודה והשירותים החברתיים ומשרד האוצר, ראו מרכז המחקר והמידע של הכנסת, יישום דוח ועדת דורנר (הוועדה הממלכתית לבדיקת מצבם של ניצולי השואה), כתבה דפנה סידס-כהן, 29 באוקטובר 2009, עמ' 3, באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02324.pdf>

⁴³ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הטיפול בניצולי השואה – מעקב, כתבה דפנה סידס-כהן, 19 בינואר 2010, עמ' 11, באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02411.pdf>

⁴⁴ פרוטוקול הוועדה לפניית הציבור, עמ' 8–9.

⁴⁵ סופי כהן, התקציבאית הראשית של הרשות לזכויות ניצולי השואה, משרד האוצר, שיחת טלפון, 17 במאי 2010.

⁴⁶ פרוטוקול הוועדה לפניית הציבור, עמ' 8–9.

שעיקרה המרת כספי הכרטיס הנטען לקצבה המועברת ישירות לחשבון הבנק של הניצול.⁴⁷ המשך בירור מרכז המחקר והמידע מול משרד האוצר מעלה כי שינוי שכזה יגרום להכרה רשמית של ישראל בניצולים **שהחובה המוסרית להכיר בהם מוטלת על גרמניה**, ומאז 2007 מנהלת המדינה מו"מ מול גרמניה בבקשת ההכרה בהם.⁴⁸

עוד נמסר כי בימים אלו מקיימת הרשות סבב פניות שלישי לניצולים, בניסיון להביא את אותם 2% ניצולים למימוש הכספים המגיעים להם באמצעות השימוש בכרטיס הנטען. אם גם מאמצי סבב זה ייכשלו, ממליצים במשרד האוצר לרתום למאמץ את מתנדבי משרד הגמלאים, המבקרים בבתי ניצולים. בהקשר זה יצוין כי ביולי הקרוב עתידה "הוועדה המתמדת"⁴⁹ שבראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה לבדוק שוב את שיעור הניצולים המשתמשים בכרטיס הנטען.⁵⁰

יודגש כי סכום סל השירותים עלה ל-7,200 ש"ח בשנת 2010, לעומת סכום של 2,400 ש"ח לשנים 2008–2009, לאחר שנקבע כי אם עד לינואר 2010 ממשלת ישראל לא תגיע להסכם עם גרמניה לעניין הכרה של האחרונה בניצולים אלו, יגדל הסכום כמפורט לעיל.⁵¹ נוכח הדברים מומלץ לדון בשאלות האלה:

(א) האם על מדינת ישראל לקבוע מועד שבו, אם לא יושג הסכם כאמור עם גרמניה, ייקבע בחקיקה שהעברת כספים אלו תהיה בקצבה במקום באמצעות שובר שירותים?

(ב) נוכח השיעור הגבוה של הניצולים המשתמשים בכרטיס הנטען (98%), האם נכון יהיה לשנות את הדברים בחקיקה, תוך ויתור סופי על הכרה גרמנית בניצולים אלו?

⁴⁷ להרחבה ראו הצעת חוק הטבות לניצולי שואה (תיקון – עדכון קצבה חודשית), התש"ע–2010, של חברי הכנסת אורי מקלב, יוליה שמאלוב-ברקוביץ ומשה גפני.

⁴⁸ דב בארי, רפרנט ביטוח לאומי ורווחה במשרד האוצר, שיחת טלפון, 25 במאי 2010.

⁴⁹ הוועדה המתמדת מורכבת מנציגי כל משרדי הממשלה שלהם חלק בטיפול בניצולי שואה (משרד האוצר על כל אגפיו, משרד הגמלאים, משרד הרווחה והשירותים החברתיים ועוד) ומנציגי ארגוני ניצולי השואה בישראל.

⁵⁰ הישיבה הקודמת של הוועדה המתמדת התכנסה באפריל 2010, ושיעור הניצולים המשתמשים בכרטיס הנטען היה אז כ-80%; דב בארי, רפרנט ביטוח לאומי ורווחה במשרד האוצר, שיחת טלפון, 25 במאי 2010.

⁵¹ מרכז המחקר והמידע של הכנסת, תלונות על ליקויים בירוקרטיים בטופסי הבקשה לסיוע על-פי תוכנית הסיוע לניצולי השואה יוצאי מחנות וגטאות ולקשישים נזקקים, כתבה דפנה סידס-כהן, 2 במרס 2008, עמ' 22. באתר האינטרנט של הכנסת: <http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02394.pdf>.

